

KWESTIE VAN LEZEN

Deel 2

Praten over boeken op de basisschool
achtergronden en praktische tips voor leerkrachten

Lezen

STICHTING LEZEN

Praten over boeken: wat houdt dat in?

Tijdens het 'praten over boeken' wordt er naar aanleiding van een gelezen boek, kort verhaal of een fragment uit een boek een gesprek gevoerd. Een dergelijk gesprek verloopt het levendigst wanneer kinderen allemaal over hetzelfde verhaal of fragment kunnen meepraten. Ze kunnen dan hun eigen standpunt inbrengen met dezelfde kennis van de gebeurtenissen en de personages. Je kunt als leerkracht een boek voorlezen, of leerlingen hetzelfde boek of fragment laten lezen als het leesniveau dat toelaat. Een alternatief is leerlingen verschillende boeken van dezelfde schrijver te laten lezen of ze te laten praten over het boek dat ze zelf gelezen hebben of aan het lezen zijn. Ook informatieve boeken lenen zich voor een boekgesprek. Het verbinden van informatie met kennis en ervaringen van de kinderen over een specifiek onderwerp zoals het weer, het koningshuis, of ruimtevaart kan net zo enthousiasmerend werken als het praten over een fictief verhaal.

Ik ben veel groter dan
Lieveheersbeestje.

Ik heb
gewonnen,
ik ben
de beste.

Opbrengst: praten over boeken versterkt leesmotivatie en literaire competentie

(Chambers, 2012)

Praten over boeken levert het volgende op voor de ontwikkeling van kinderen:

- ze worden gemotiveerder om (meer) boeken te lezen;
- ze leren andere boeken kennen;
- ze leren hun gedachten onder woorden brengen, naar elkaar te luisteren en te reageren op argumenten van anderen;
- ze leren boeken te verbinden met hun eigen belevingswereld en de wereld van anderen (relativeren);
- ze ontwikkelen hun leesvoorkeuren.

Tip 1: Lees ook zelf de boeken die je bespreekt met de groep.

Als je als leerkracht goed op de hoogte bent van de boeken die besproken worden, zul je het boekgesprek makkelijker en met meer plezier leiden.

Tip 2: Maak van het praten over boeken geen overhoring.

In een motiverend gesprek over boeken en verhalen gaat het vooral om de mening en visie van de leerlingen en het koppelen van het gelezene aan de eigen belevingswereld. Het is niet de bedoeling om een vragenlijstje met goed/fout-vragen af te werken.

Leesmotivatie staat centraal

Praten over boeken is alleen motiverend voor kinderen als hun leesbeleving centraal staat. Kinderen kunnen in een gesprek hun enthousiasme voor boeken delen en ontdekken dat boeken een heel persoonlijke betekenis voor henzelf en voor anderen kunnen hebben. De gesprekken creëren het gevoel van een leesgemeenschap waarbinnen boeken belangrijk en vanzelfsprekend worden gevonden.

Tip 3: Gebruik de boekenkring om een schrijversbezoek voor te bereiden.

Nodig in overleg met de kinderen een schrijver uit via Stichting Schrijvers School Samenleving (SSS). Laat de kinderen boeken van deze schrijver lezen of lees ze voor. Laat de kinderen vragen bedenken voor de schrijver. Beslis samen wie wat doet tijdens het bezoek.

Verschillende werkvormen: boekenkring, minispreekbeurt en leesclub

Boekenkring: vast moment op het lesrooster

De boekenkring is een activiteit op het lesrooster waarbij je als leerkracht met de kinderen praat over wat ze lezen, wat ze gelezen hebben, wie hun favoriete schrijvers zijn, enzovoorts. De boekenkring kan op allerlei manieren ingevuld worden: een kringgesprek, leerlingen die elkaar interviewen in tweetallen of in een kleine groep, bijvoorbeeld aan de hand van kaartjes met vragen. Het belangrijkste doel is het delen van hun mening over boeken, het uitwisselen van leestips en een leescultuur in de klas tot stand brengen ('lezen is leuk om te doen en leuk om over te praten').

De boekenkring staat ongeveer een keer per twee weken op het lesrooster. De duur is afhankelijk van de leeftijd van de leerlingen. De richtlijnen zijn: voor de onderbouw 10 minuten, voor de middenbouw 20 minuten en voor de bovenbouw 30 minuten. Je kunt de boekenkring direct laten volgen op het voorlezen of het vrij lezen. Dan zijn de leerlingen in de juiste stemming en hebben

ze zeker iets om over te praten. De boekenkring kan ook het vrij lezen een keer vervangen.

Minispreekbeurt: korte boekpresentatie tijdens de boekenkring

Je kunt kinderen zo nu en dan vragen om voor de volgende boekenkring een minispreekbeurt voor te bereiden. Het kind vertelt dan vanaf zijn eigen plaats iets over een boek dat het gelezen heeft. Het kind laat het boek zien en vertelt kort iets over het verhaal en de personages en zijn beleving van het boek (ongeveer 2 minuten). Je kunt de presentatie gebruiken om verder te praten over dit onderwerp, deze schrijver of dit genre.

De traditionele boekpresentatie, een spreekbeurt voor de klas, is voor leerlingen vaak een demotiverende werkvorm. De zenuwen voor de presentatie en de voorspelbare vragen van medeleerlingen hebben geregeld tot gevolg dat de leerling 'wel even klaar is met lezen'. Voor het leren presenteren kunnen beter andere onderwerpen gekozen worden die geen negatieve uitwerking hebben op het leesplezier.

De leesclub: buitenschools leesplezier

Leesclubs worden georganiseerd in samenwerking met de bibliotheek, de school en/of de buitenschoolse opvang. Ze vinden plaats buiten de reguliere lestijd. Het doel van de leesclub is kinderen te laten ervaren hoe leuk het is om samen met andere kinderen op allerlei manieren bezig te zijn met lezen en met activiteiten die met lezen en boeken te maken hebben. Doorgaans nemen twaalf tot vijftien kinderen uit de bovenbouw deel aan een club. In Groot-Brittannië, waar honderden leesclubs bestaan, zijn er leesclubs voor jongens, meisjes, goede lezers, slechte lezers, fans van Harry Potter enzovoorts. Vrijwillige deelname

is de belangrijkste succesfactor. Alle noodzakelijke informatie voor het opzetten van een leesclub is te vinden in het draaiboek 'Boekenbendes' (www.lezen.nl).

Hoe leid je een boekgesprek?

Praten over boeken volgens Chambers

Aidan Chambers is een Britse schrijver, ex-leerkracht en een bevoegen leesbevorderingsexpert. Hij heeft een aanpak ontwikkeld om op een inspirerende manier met kinderen over boeken te praten. Enkele belangrijke uitgangspunten van zijn aanpak zijn:

- gesprekken over boeken moeten erop gericht zijn om het plezier in lezen te versterken. Dit betekent dat niet alleen de inhoud van het verhaal centraal staat, maar ook wat het verhaal betekent voor kinderen. Er worden geen kennisvragen gesteld. De kinderen kunnen niets 'fout' doen;
- het gesprek heeft een natuurlijk karakter. Er wordt geen vragenlijstje afgewerkt. Als leerkracht breng je het gesprek op gang of geef je het een nieuwe wending met gerichte vragen (zie hieronder). Je houdt steeds rekening met de antwoorden en reacties van de kinderen: je gaat daarop in, vraagt kinderen op elkaar te reageren en volgt de kinderen in hun gedachtegang;
- als leerkracht heb je voldoende kennis van kinderboeken om een goed inhoudelijk gesprek te kunnen voeren en om vergelijkingen met andere boeken en schrijvers te kunnen maken.

Chambers heeft zijn aanpak helder beschreven in de publicatie *Leespraat*, (2012). De informatie over het voeren van gesprekken is een must om te lezen voordat je aan de slag gaat.

Tip 4: Bekijk meer vragen.

Kijk voor de volledige lijst met vragen van Aidan Chambers in zijn publicatie. In *Open Boek: handboek leesbevordering van Jos Walta* staat ook een opsomming.

Op www.lezenisgoud.nl/chambers.htm staan vragen die je direct op kaartjes kunt uitprinten.

Chambers: drie soorten vragen

Chambers onderscheidt drie categorieën vragen om een gesprek over boeken te voeren. Een paar voorbeelden uit elke categorie:

1. Basisvragen. Deze vragen zijn bedoeld om een gesprek over boeken op gang te brengen. Het zijn eenvoudige vragen die vooral betrekking hebben op een eerste indruk van het verhaal. Voorbeelden: Wat is je opgevallen in dit verhaal? Wat vond je vreemd of verrassend? Wat vond je leuk aan dit verhaal?
2. Algemene vragen. Deze vragen gaan iets verder en hebben te maken met verwachtingen, de vergelijking met andere verhalen en de beleving van het verhaal. Voorbeelden: Wat voor verhaal dacht je dat het zou zijn toen je de titel las? Ken je andere verhalen die hierop lijken? Zijn er verschillende verhalen in dit verhaal? Zag je voor je hoe sommige gebeurtenissen zich afspeelden?
3. Specifieke vragen. Deze vragen gaan over specifieke kenmerken van het verhaal, bijvoorbeeld over personages, locaties en perspectief. Voorbeelden: Waar vindt het verhaal plaats? Had het ook ergens anders kunnen plaatsvinden? Wie vertelt het verhaal? Hoe weet je dat? Welk personage vind je het interessantst? En waarom?

Tip 5: Heb geduld, de aanpak vraagt oefening.

Het werken met deze aanpak vraagt oefening. Het afwisselen van verschillende soorten vragen en het gesprek een stap verder brengen, zal steeds makkelijker gaan. Hoe het gesprek ook verloopt, schep als gespreksleider volop ruimte voor de eigen inbreng van kinderen en voor het reageren op elkaar.

Meer informatie?

taalpilots.nl/implementatiekoffer – kwaliteitskaarten leesbevordering
leesplein.nl – boekentips voor kinderen en leerkrachten
boekenzoeker.org – boekentips en recensies van kinderen
bereslim.nl – digitale prentenboeken
wepboek.nl – digitale prentenboeken
debibliotheekopschool.nl
leesmonitor.nu – overzicht onderzoeksresultaten op het gebied van lezen
leesplan.nl

Aidan Chambers, (nov. 2012), *Leespraat*, NBD|Bibliion
Thoni Houtveen, Anneke Smits & Saskia Brokamp (2010), *Lezen is weer lezen*, Hogeschool Utrecht
Kees Vernooij (2009), *Informatie voor het opzetten van een stilleesbeleid*,
Hogeschool Edith Stein
Mol (2010), *To read or not to read*, Universiteit Leiden
Kortlever & Lemmens (2012), *Relaties tussen leesgedrag en Cito-scores van kinderen*.
Tijdschrift voor Communicatiewetenschap 40(1), 87-105
Krashen (2004), *The Power of Reading: Insights from the Research*,
Portsmouth, NH: Heinemann/Libraries Unlimited
Stichting Lezen (2012) *Samen werken aan een sterke leescultuur*

Kinderen die meer lezen,
lezen met meer plezier,
zijn beter in taal en scoren hoger
op de Cito-eindtoets

Colofon

Gebaseerd op: *Van leesmotivatie naar taalprestatie*,
uitgave van de Bibliotheek *op school* (SIOB)
Tekst: Kees Broekhof (Sardes) & Nicolien de Pater

Eindredactie: Stichting Lezen

Foto's:
Jørgen Koopmanschap i.o.v. Kunst van Lezen

Vormgeving:
Eindeloos, Den Haag

Drukwerk:
Edauw + Johanissen Drukkerij

Uitgave van Stichting Lezen, 2013

Lezen
STICHTING LEZEN